

**Vas Megyei Kormányhivatal
Környezetvédelmi és Természetvédelmi Osztály
9700 Szombathely, Vörösmarty u. 2.**

**Tárgy: Kőszeg Meszes – völgyi erdészeti feltáró út előzetes vizsgálati eljárása
Válasz a VA/AKF-KTO/298-25/2020. számú hiánypótlásra**

Tisztelt Cím!

Alulírott Nardai Márton, mint a tárgyi ügyben meghatalmazott képviselő, küldöm hivatkozott számú hiánypótlásra Mesterházy Attila tájvédelmi szakértő összeállított válaszát.

Szombathely, 2020. május 28.

Tisztelettel:
Nardai Márton
környezetvédelmi szakértő

A tervezési terület térségének általános jellemzése

A tervezési terület a Kőszegi-hegységben helyezkedik el, növényföldrajzilag a Nyugat-Dunántúl flóraidékének (Praenoricum) Őrség és Vasi-dombvidék flórajárásához (Castriferricum) tartozik.

A Kőszegi-hegység potenciális erdőterület, természetes fátlan társulások főleg sziklákon alakulhattak ki. A vegetációban választóvonalat jelent a fő gerinc (Írottkö – Pintér-tető), ettől északra főleg bükkösök, délre főleg gyertyános-tölgyesek vannak, de 600 m tszf. m. felett mindenütt a bükkösök dominálnak. A hegység déli oldalán említésre érdemesek a különböző sziklaerdők. A hegységperem nevezetes kultúrállományai a szelídgesztenyések. A telepített fenyves állományok ma az erdőterület több mint 30%-át borítják, a fenyőfajoknak őshonosan csekély térfoglalása volt. Az inváziós terhelés alacsony.

Az egykori erdőkielés főleg a peremrészeken hagyott erős nyomokat, főleg Velem és Bozsok felett sok a sarjerdő. A fenyvesítés elsősorban az északi részen, a korábbi hercegi birtokokon jelentős. Az egykor kiterjedt hegyi rétek, kaszálók mára már nagyrészt eltűntek, beerdősültek, viszont a hegylábban még akadnak kiemelkedően fontos állományaik. A peremrészek féltermészetes élőhelyei (gesztenyések, gyümölcsösök) ma is kiterjedtek, de leromlásuk felgyorsult.

A flóra összetételében hazánkban itt érezhető legerősebben az Alpok hatása. A dealpin elemek között sziklalakó (*Hieracium staticifolium*, *Thlaspi goesingense*), hegyi réti (*Crocus albiflorus*, *Thlaspi alpestre*), valamint fenyő-, ill. lomberdei fajok (*Blechnum spicant*, *Campanula latifolia*, *Cardamine trifolia*, *Gentiana asclepiadea*) is vannak. A szárazabb hegylábi társulásokban figyelemreméltó a már középhegységi hatást tükröző *Dictamnus albus*, *Himantoglossum adriaticum*, *Quercus pubescens* jelenléte. A terület láprétjeinek értékét a *Gentianella austriaca* és az eltűnt *Pinguicula vulgaris* mutatja, közvetlenül a határ túloldalán már *Drosera rotundifolia* és *Trichophorum alpinum* is élt.

A tervezési terület élőhelyei:

Gyertyános-tölgyesek

Az itteni gyertyános-tölgyesek keleti része korábbi gesztenyeligetek helyén alakult ki. Ennek megfelelően lombkoronaszintjük kevésbé zárt, gyepszintjük fajgazdag, telített erdőszegély elemekkel. Az állományok lombkoronaszintje ritkás, 60-70 % záródású. A társulásalkotó *Carpinus betulus* és *Quercus petraea* mellett gyakran megjelenik a *Castanea sativa* és a *Cerasus avium* is. A cserjeszint néhol számottevő borítással van jelen, jellemző fajok: *Corylus avellana*, *Ligustrum vulgare*, *Cornus sanguinea*. A fahasználatokkal érintett helyeken tömegesség válhat a *Rubus fruticosus*. Gyepszintjük fajgazdag, jellemző fajok: *Pulmonaria officinalis*, *Festuca drymeia*, *Salvia glutinosa*, *Galium odoratum*, *Melica uniflora*, *Galium sylvaticum*, *Lathyrus vernus*, *Carex montana*, *Lysimachia punctata*. A meglévő mélyutak szegélyében mészkerülő fajok (*Campanula persicifolia*, *Solidago virgaurea*, *Serratula tinctoria*, *Festuca filiformis*) is megjelentek, jó természetességű szegélyvegetációt alkotnak. Az erdő nyugati szélén lévő, akáccal elegyes gyertyános-tölgyesek viszonylag degradáltabb képet mutatnak. A terület északkeleti részén büккеlegyes állományok találhatók, melyekben védett fajok (*Neottia nidus-avis*, *Cephalanthera longifolia*) is előfordulnak. A szárazabb ligetesebb részekben egyes csapadékosabb években megjelenik a szintén védett császárgalóca (*Amanita caesaria*).

Az itteni gyertyános-tölgyesek a pannon gyertyános-tölgyesek (91G0) jelölő élőhelybe sorolhatók.

1. ábra: A tervezési terület gyertyános-tölgyesei fényben gazdagok, jól fejlett aljnövényzettel

Akácosok

Az érintett erdő délnyugati szegélyében egy elegyetlen középkorú akácos folt található. Az akácosok ültetése különösen azért problematikus a térségben, mert a felhagyott telkeken az elmúlt tíz évben az akác spontán terjedése lassan kezelhetetlen problémává válik. Az akácosok több más invazív faj számára kedvező feltételeket nyújtanak, gyakori bennük a *Solidago gigantea*, *Ailanthus altissima*, *Erigeron canadensis*, jelenleg még ritkább, de terjed a *Rubus armeniaca*, *Partenocissus inserta*, *Phytolacca esculenta*. A legtöbb helyen erőteljes sarjadzással a szomszédos gyertyános-tölgyes állományokban is benyomul, terjedése várható. Lombkoronaszint: *Acer campestre*, *Carpinus betulus*, *Quercus cerris*, *Robinia pseudo-accacia*, *Ailanthus altissima*;

Cserjeszint: *Crataegus monogyna*, *Prunus spinosa*, *Rubus fruticosus*, *Sambucus nigra*;

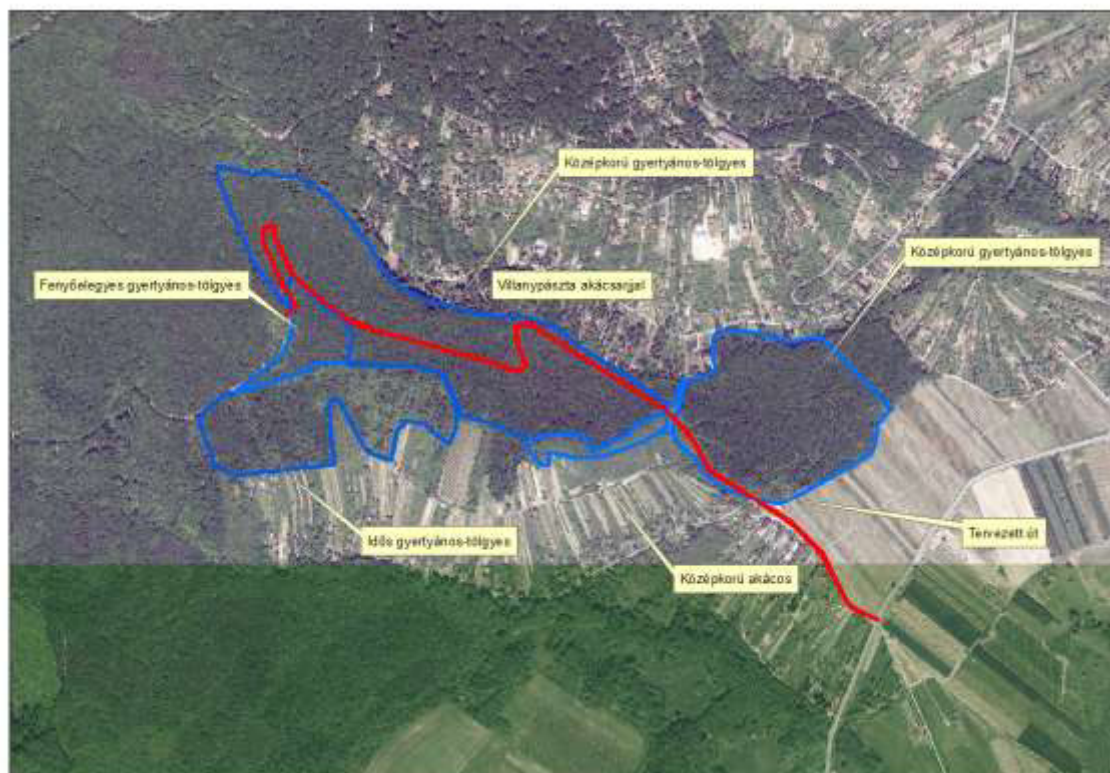
Gyepszint: *Agropyron repens*, *Anthriscus cerefolium*, *Anthriscus sylvestris*, *Bromus sterilis*, *Calamagrostis epigeios*, *Chelidonium majus*, *Conyza canadensis*, *Dactylis glomerata*, *Erigeron annuus*, *Geum urbanum*, *Lamium purpureum*, *Ornithogalum boucheanum*, *Poa pratensis*, *Solidago gigantea*, *Urtica dioica*, *Viola odorata*

Őshonos lombos fafajokkal elegyes fenyves származékerdők

Az érintett erdőtömb északnyugati részén egy idős erdei fenyves állomány van, melynek 2. szintjében lombos hazai fafajok (gyertyán, korai juhar, hegyi juhar) jelentek meg. A cserjeszint is viszonylag fejlett, ott domináns a *Sambucus nigra* és a *Rubus fruticosus* agg. Aljnövényzetük igen szegényes, jellegtelen, főleg a gyertyános-tölgyesek tágtűrészű fajaiból áll (*Sedum maximum*, *Pulmonaria officinalis*, *Viola reichenbachiana*).

2. ábra: Fenyőelegyes származékerdők a tervezési terület felső részében.

1. ábra: A tervezési terület élőhelyei

Állatvilág

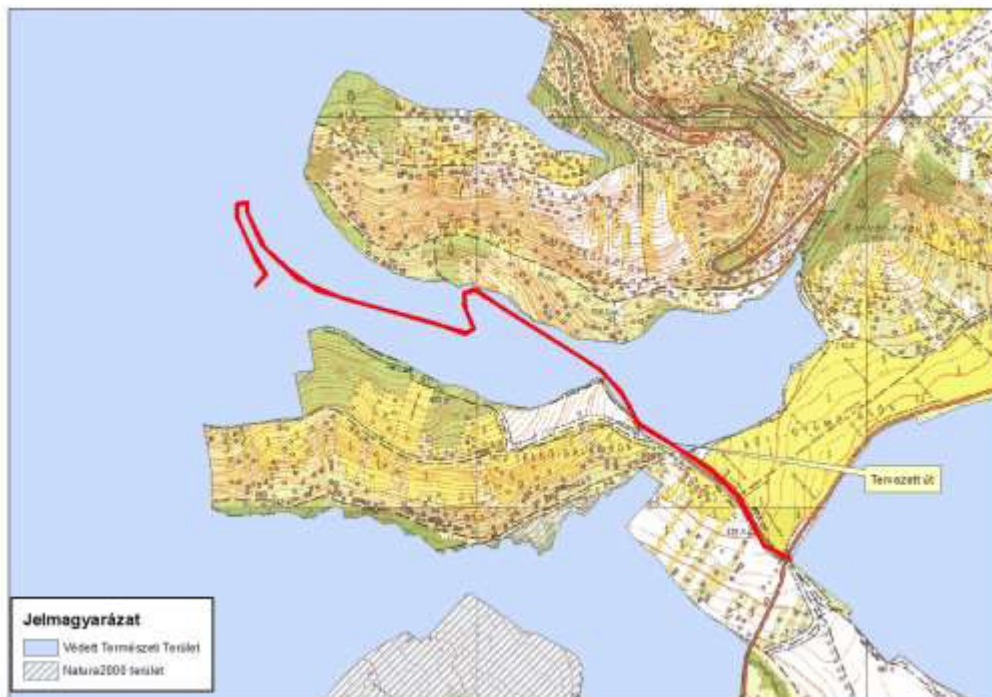
A kétéltűek közül a foltos szalamandra (*Salamandra salamandra*), sárgahasú unka (*Bombina bombina*, *B. variegata*), erdei- és gyepi béka (*Rana dalmatina*, *R. temporaria*) él a területen, a hüllőket a fűregyík (*Lacerta agilis*), lábatlan gyík (*Anguilla fragilis*), rézsikló (*Coronella austrica*) képviseli.

A madarak közül az erdőben biztosan fészkelő fajok az alábbiak: örvös légykapó (*Ficedula albicollis*), léprigó (*Turdus viscivorus*), erdei pinty (*Fringilla coelebs*), széncinege (*Parus major*), kékcinege (*Cyanistes caeruleus*), barátcinege (*Poecile palustris*), fenyvescinege (*Periparus ater*), kormosfejű cinege (*Poecile montanus*) fülemüle (*Luscinia megarhynchos*), vörösbegy (*Erithacus rubecula*), nagy fakopáncs (*Dendrocopos major*), közép fakopáncs (*Dendrocopos medius*), zöld küllő (*Picus viridis*), macskabagoly (*Strix aluco*). Korábbi megfigyelési adatok szerint a fokozottan védett kis légykapó (*Ficedula parva*) és a fehérhátú fakopáncs (*Dendrocopos leucotos*) is lejár táplálkozni az erdőtömbbe a magasabb régióban lévő fészkelőterületeikről. Mindkét faj az erdőtömb északkeleti részén lévő idősebb büккеgyes gyertyános-tölgyest használja táplálkozóterületnek.

A tervezési terület északnyugati részén lévő idősebb gyertyános-tölgyes odvaiban a denevérfajok szaporodóhelyet és nyári szálláshelyet találnak. Közülük a közelmúltban a rőt koraidenevér (*Nyctalus noctula*), fehérszélű törpedenevér (*Pipistrellus kuhlii*), közönséges törpedenevér (*Pipistrellus pipistrellus*) és a szoprán törpedenevér (*Pipistrellus pygmaeus*) került meg, amelyek valószínűleg az itteni erdőben található öregebb, odvas fákban talál menedéket.

A vizsgálati terület természetvédelmi minősítése

A tervezési terület része a Kőszegi Tájvédelmi Körzetnek, a Kőszegi-hegység Különleges Természetmegőrzési Területnek (HUON 20002) és a Nemzeti Ökológiai Hálózat magterületének. Utóbbi kettő kiterjedése megegyezik, ezért azt külön nem ábrázoltuk. A tervezési területen ex lege védett természeti terület nem található.

2. ábra: A tervezési terület viszonya a természetvédelmi oltalom alatt álló területekkel.

A tevékenység következtében történő igénybevétel módjának, mértékének megállapítása. A biológiailag aktív felületek meghatározása.

Az út két oldalán árok kerül kialakításra, valamint az erdőterületnél történő be- és kilépésnél egy-egy sorompó kerül elhelyezésre. Az építés során egyszerre 2-3 munkagép (kotró, gréder, teherautó) fog a területen dolgozni, a kitermelt anyag a területen kerül felhasználásra, ideiglenes anyaglerakás nem várható. A munkálatok során kb. 900 m³ fa kitermelésére lesz szükség és mintegy 15000 m³ föld kerül megmozgatásra.

Építés hatása: Az út létesítése meglehetősen munkaigényes folyamat, mely viszonylag hosszú idejű zavarást fejt ki a terület élőhelyeire. Az építési munkák során nemcsak a nyomvonalon, hanem annak közvetlen közelében is jelentős bolygatással kell számolnunk. Ha a tevékenység fészkelési időszakon belül történik, az egyes madárfajok (fakopáncs fajok, légykapók) számára nagymértékű zavarást jelent majd. Az építés során ideiglenesen anyaglerakás nem történik. A kialakításra kerülő nyomvonalon a meglévő élőhelyek teljes mértékben átalakulnak, míg annak néhány méteres körzetében lévők degradálódni fognak. Az út néhol a szintvonalakkal párhuzamosan is halad, a földbe vájt részsűk a talaj felső részében lévő vizet az árokba vezetik, így annak kialakítása kedvezőtlenül hat majd az erdő vízháztartására.

Üzemelés hatása: Az út létesítése fragmentációs hatással jár majd, a nyomvonalon a ruderalis gyomok és a nyílt területek fajai behatolnak az erdei élőhelyekre. A kialakított közelítő útnak várhatóan nem lesz nagy forgalma, így a létesítésnél jóval kisebb zavaró hatással kell számolnunk. Tapasztalatok szerint az egyes rejtetten élő, zavartalan környezetet igénylő fajok (pl. fehérhátú fakopáncs) még a kismértékű forgalom esetén is eltűnnek a területről.

Jelenleg a tervezési terület minden élőhelye zöld felületet képez, így biológiailag aktív felületnek tekinthetők. A tervezett tevékenység során az aktív felületek mintegy 5 hektárral csökkennek majd.

A tevékenység káros hatásaira legérzékenyebben reagáló indikátor szervezetek megjelölése.

A tevékenységre minden élő szervezet egyformán érzékenyen reagál, mivel a meglévő élőhelyek teljes mértékben átalakulnak. Legjobban azonban a növények, kétélűek és madarak fajkészletében bekövetkező változásokat lehet majd figyelemmel kísérni. A tevékenység során az eddig jobbára zárt erdőtömbbe egy aszfaltutat fognak építeni, mely várhatóan a következő hatásokkal jár majd:

- fragmentáció: Az út mellett nyílt területek fajai, gyomok, esetleg özönfajok jutnak be az eddig zárt erdőbe
- Az út nyomvonalán a gyertyános-tölgyes vegetáció megsemmisül
- Az út környezetének élőhelyei szárazabbá válnak.
- Az építés és az út üzemelése (forgalom) zavarással jár.

Ezeket a hatásokat leginkább a zavarásra érzékeny madárfajok állományváltozása és az erdei flóra fajkészletének változása fogja indukálni. A tervezett út jelentős része egy középkorú-gyertyános tölgyesen halad keresztül, így várhatóan odvas, denevérek által lakott fák kivágására nem fog sor kerülni.

Az erdőtömb északnyugati részén lévő idősebb, odvas fákat tartalmazó gyertyános-tölgyes fontos táplálkozóterülete a fokozottan védett kis légykapónak (*Ficedula parva*) és a fehérhátú

fakopáncsnak (*Dendrocopos leucotos*). Az út az állománynak csak a kis részét érinti. A zavarásra érzékeny fajok szempontjából fontos, hogy az út közforgalom elől el legyen zárva. A feltáróút sorompójának zárása kulcsfontosságú a zavarásra érzékeny fajok fennmaradása szempontjából. Az úton a döntően vegetációs időszakon kívüli fahasználatok idején napi maximális 6 teherautó fog közlekedni, ez várhatóan nem lesz jelentős zavaró hatással. Fészkelési időszakban az út gépjárműforgalma várhatóan ennél is alacsonyabb lesz. A tervezési terület közvetlen közelében, a meszes-völgyi telkek végében található jelenlegi földút rézsűje erősen kisavanyodott talajú élőhely, ahol nagyon ritka, védett sötétedőhúsú rókaagomba (*Cantharellus melanoxeros*) fordul elő, emellett a bár gyakori, de szintén védett erdei tündérfűt (*Aruncus dioicus*) jelen van. Fontos, hogy az útépitési munkák során ne érintse beavatkozás/bolygatás az utat és rézsűjét.

Az eddigi károsodás mértékének meghatározása.

A tervezési terület a Kőszegi-hegység déli lábánál, kiskertekkel tarkított üdülőövezettel szegélyezve lévő középkorú gyertyános-tölgyes. A hegyoldal potenciális vegetációját döntően a gyertyános-tölgyesek alkotják, melynek a jelen esetben az aktuális vegetáció nagyrészt megfelel. A Pogányok feletti magasabb részeken már szubmontán bükkösök, valamint gyertyános-tölgyes elegyes bükkösök találhatók, utóbbi leginkább a bükkösök múltbéli intenzívebb használata során alakult ki.

A beruházásokkal érintett területeken évszázadok óta jelentős az emberi jelenlét, ennek következtében vonalas létesítményekkel (túraútvonal, közút, elektromos vezeték) ellátott, valamint jelenleg is közjóléti és turisztikai elemek találhatók meg. A környező hegyekben lévő erdők utakkal jól feltártak, az utak környezetében üde gyomvegetáció jellemző. A tervezési területen lévő erdő középkorúak, a szegélyeken akáccal elegyesek, míg a felsőbb régióban jelentős borítást ér el az erdei fenyő. A gyertyános-tölgyes keleti oldalán kissé ligetes, szelídgesztenyével elegyes, így valószínűsíthető, hogy itt korábban gesztenyeligetek voltak, melyek beerdősültek. Az erdő északnyugati, terv út alatti része is korábban nyílt terület lehetett.

A tervezési terület erdei tehát jórészt eredeti erdők, míg kisebb részt korábbi nyílt területek, illetve gesztenyeligetek beerdősülésével keletkeztek. A korábban itt lévő élőhelyek használata extenzív volt, és az erdősülés során gyakran az „elsődleges” erdőknél fajgazdagabb élőhelyek jöttek létre, így a korábbi tájhasználat nem nevezhető károsításnak.

Az erdőtömbben jelenleg is vannak kisebb utak, melyek gépjárművek közlekedésére alkalmasak, de csak ritkán használtak. Károsító hatásként jelentkeznek továbbá az erdei fenyő és az akáctelepítések is, ezek viszont inkább csak az erdőtömb széleit érintették.

Tájvédelmi vonatkozások

A tervezett út legnagyobb részét erdős területen fog áthaladni, így az a szomszédos hegyoldalokról, ill. hegycsúcsokról nem lesz majd látható, így annak létesítése nem fejt ki zavaró hatást. Mivel a nyomvonal keskeny, így a környező fák egy idő után azt teljesen el fogják felülről takarni. A munkák során nem alkalmaznak olyan tárgyakat, gépeket, melyek magassága meghaladná az erdőkben lévő fákét, így ott ideiglenes táji zavarás sem lesz. A hegy déli lejtőiről az épülő utat a házakkal és kertekkel jellemezhető kultúrkörnyezet takarja el, míg északról az erdő. Az ideiglenes anyaglerakás a táji környezetre nem fejt ki jelentős hatást.